

College voor Toetsen en Examens

NEDERLANDSE TAAL TL-GL

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2023

Versie: 1 april 2022

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CVTE). Het CVTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

INHOUD

1	INLEIDENDE OPMERKINGEN	4
2	EXAMENPROGRAMMA	5
3	CENTRAAL EXAMEN	5
4	COLLEGE-EXAMEN	5
5	BEREKENING EINDCIJFER	6
	BIJLAGE 1 BESCHRIJVING EXAMENSTOF	7
	BIJLAGE 2 VOORWAARDEN LEESLIJST WERKEN	11
	BIJLAGE 3 VOORBLAD	13
	BIJLAGE 4 VERPLICHTE LIJST LEESBOEKEN	14
	BIJLAGE 5 DE VRIJE RUIMTE	19

1 INLEIDENDE OPMERKINGEN

- Het staatsexamen Nederlandse taal vmbo tl-gl heeft twee onderdelen: een centraal examen (paragraaf 3) en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- Een deel van het mondeling examen gaat over literatuur. Je leeslijst moet je vóór 1 april 2023 opsturen (zie Bijlagen 3 en 4).
- Alle examenkandidaten moeten voor het examen van 2023 hun leeslijst (voor een deel) samenstellen uit titels van de verplichte lijst (zie Bijlage 4). Daarnaast kunnen zij voor de helft van de werken kiezen voor titels die passen bij de vrije ruimte. De lijst zal jaarlijks worden herzien en aangevuld worden met nieuwe titels. De invulling van de vrije ruimte moet voldoen aan vastgestelde criteria (zie bijlage 2 en 5).
- Titels die op de verplichte lijst van 2023 niet meer voorkomen, maar wel op de keuzelijst van 2022 stonden, zijn ook in 2023 toegestaan. Dit als tegemoetkoming aan kandidaten die in het voor-examenjaar zijn begonnen met lezen.
- Als er titels zijn die in het volgende examenjaar niet meer op de verplichte lijst staan, is dat aangegeven in de lijst.
- Vanaf 2023 zijn twee wegingsfactoren voor de berekening van het eindcijfer gewijzigd, zie 5 Berekening eindcijfer.
- In Bijlage 2 wordt uitgelegd hoe het niveau van een boek te bepalen is.
- In Bijlage 5 vind je tips waar je inspiratie voor je leeslijst kunt opdoen.
- Voor kandidaten met dyslexie is een opmerking toegevoegd in Bijlage 2.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- In het document 'Toegestane hulpmiddelen' (onder '[Vakinformatie voor het staatsexamen](#)' op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Oefenmateriaal voor het examen staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#) en ook op [examenblad](#).

2 EXAMENPROGRAMMA

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden Nederlandse taal tl-gl	centraal examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in het vak Nederlands	ja	ja
luister- en kijkvaardigheid	nee	ja
spreek- en gespreksvaardigheid	nee	ja
leesvaardigheid	ja	ja
schrijfvaardigheid	ja	nee
fictie	nee	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	ja
vaardigheden in samenhang	nee	ja

3 CENTRAAL EXAMEN

Het centraal examen Nederlandse taal vmbo tl-gl is een **schriftelijk** examen. Het gaat over de exameneenheden in het [Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#).

Het centraal examen Nederlandse taal vmbo tl-gl bestaat uit de volgende onderdelen:

- je leest teksten waarover je meerkeuzevragen en open vragen moet beantwoorden.
- Je leest een advertentie en beantwoordt vragen naar beeld en opmaak.
- je leest een situatiebeschrijving en daarover maak je een schrijfopdracht passend bij de situatie. De vorm (bijvoorbeeld een zakelijke e-mail) staat in de opdracht vermeld.
- je hebt hiervoor in totaal 120 minuten de tijd.

4 COLLEGE-EXAMEN

Mondeling college-examen

In het mondeling college-examen worden basisvaardigheden, mondelinge taalvaardigheid en literatuur getoetst (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)). Dit examen duurt in totaal 25 minuten.

Het mondeling college-examen bestaat uit twee onderdelen:

- je voert een gesprek naar aanleiding van een casus;
- je voert een gesprek naar aanleiding van de ingestuurde leeslijst.

Voor het gesprek over de casus krijg je deelcijfer a, voor het onderdeel literatuur krijg je deelcijfer b. Jouw mondelinge taalvaardigheid wordt getoetst tijdens het gesprek over de casus en de bespreking van de gelezen werken (deelcijfer c).

Vorbereiding casus

Voorafgaand aan het mondeling college-examen krijg je in het voorbereidingslokaal 20 minuten de tijd om een casus (een artikel) te lezen en je voor te bereiden op vragen hierover. Het zijn teksten uit kranten of tijdschriften, artikelen die in 2017 en latere jaren zijn geschreven.

Je kunt tijdens de voorbereiding bij het artikel aantekeningen maken en deze mogen tijdens het mondeling examen worden gebruikt. In het voorbereidingslokaal is het niet toegestaan om vragen te stellen aan de medewerker over de casus.

Gesprek naar aanleiding van de casus

Over de casus wordt een gesprek gevoerd. Hierbij worden vragen gesteld over de inhoud van de casus, de tekststructuur en begrippen die tot de tekst behoren. Er wordt van je verwacht dat je de gestelde vragen begrijpt, daarop reageert en actief deelneemt aan het gesprek. Doel van het gesprek is vast te stellen dat je de geleerde theorie beheerst en kunt toepassen op de tekst. Je kunt onder andere vragen verwachten over tekstdoelen, tekstsoorten, tekstopbouw, tekstverband, verwijswaarden, signaalwoorden, woordbetekenis en stijlmiddelen (zie Bijlage 1 [Beschrijving examenstof](#)).

Bespreking leeslijst

In het gesprek over de gelezen werken kunnen vragen gesteld worden over genre, thema, plaats, ruimte, tijd, perspectief, onderwerp, opbouw, verhaallijn, personen, inhoud en eigen mening. Indien je kiest voor een gedichtenbundel, kunnen er vragen gesteld worden over de vorm (rijm, enzovoorts) en inhoud (beeldspraak en betekenis). In [Bijlage 2](#) staan de voorwaarden waaraan deze lijst moet voldoen.

Op de site van DUO staan onder het kopje 'Ook mondeling examen doen' [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen verloopt.

Tabel 2 overzicht onderdelen van het mondeling college-examen.

opdracht	tijdsduur	deelcijfer	weging
bestuderen van de casus in het voorbereidingslokaal	20 minuten		
gesprek naar aanleiding van de casus	10 minuten	deelcijfer a	weging 0,4
bespreking lijst gelezen werken	15 minuten	deelcijfer b	weging 0,4
mondelijke taalvaardigheid wordt getoetst tijdens het gesprek over de casus en tijdens de bespreking van de gelezen werken		deelcijfer c	weging 0,2

5 BEREKENING EINDCIJFER

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal

Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deelcijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor en de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.

Cijfer college-examen: (0,4 keer deelcijfer a + 0,4 keer deelcijfer b + 0,2 keer deelcijfer c), afgerond op 1 decimaal.

BIJLAGE 1 BESCHRIJVING EXAMENSTOF

Vaardigheden die worden getoetst:

Bij het **centraal examen** wordt aandacht besteed aan:

- leervaardigheden voor het vak Nederlands,
- leesvaardigheid,
- schrijfvaardigheid.

Bovenstaande vaardigheden maken deel uit van de examenstof waarvan je de uitgebreide beschrijving kunt vinden op Examenblad.nl in de [Syllabus Nederlands vmbo 2023](#)

Bij het **mondeling college-examen** wordt aandacht besteed aan:

- basisvaardigheden, luister-, lees- en kijkvaardigheid,
- leervaardigheden voor het vak Nederlands,
- luister- en kijkvaardigheid,
- leesvaardigheid,
- mondelinge taalvaardigheid (spreek- en gespreksvaardigheid),
- kennis van de gelezen werken,
- verslag uitbrengen van en reageren op bestudeerde en bekeken werken.

Basisvaardigheden

Je kunt basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.

Leervaardigheden voor het vak Nederlands

(wordt zowel op het centraal examen als op het mondeling college-examen getoetst)

Een uitgebreide beschrijving vind je op Examenblad.nl in de [Syllabus Nederlands vmbo 2023](#)

Luister- en kijkvaardigheid

Je kunt:

1. luister- en kijkstrategieën hanteren:

- globaal luisteren / kijken
- zoekend luisteren / kijken
- intensief luisteren / kijken

2. compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:

- informatie afleiden uit de context
- vragen naar betekenis

3. het doel van de makers van een programma aangeven:

- informatie geven
- overtuigen
- een mening geven
- tot handelen aanzetten
- amuseren
- gevoelens oproepen / uitdrukken

4. de belangrijkste elementen van een programma weergeven:

- hoofdonderwerp
- hoofdgedachte
- relatie tussen tekst en beeld

Bij de relatie tussen tekst en beeld gaat het om het herkennen, analyseren en interpreteren van elementen van een programma, waaronder gesproken tekst, geschreven tekst, overige geluidselementen (zoals intonatie, achtergrondgeluid, muziek), overige beeldelementen (zoals mimiek, gebaren, rekwisieten).

5. uit een programma de betekenis afleiden van een voor de strekking van het programma belangrijke uitspraak

6. een oordeel geven over een programma en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekst-, beeld en geluidsgegevens
7. een instructie uitvoeren
8. de waarde en betrouwbaarheid aangeven van de informatie die door de massamedia verspreid wordt.

Leesvaardigheid

Je kunt:

1. leesstrategieën hanteren:
 - globaal lezen
 - zoekend lezen
 - intensief lezen
2. compenserende strategieën gebruiken wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
 - informatie afleiden uit context
 - vragen naar betekenis
 - woordenboek gebruiken
3. de functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen:
 - titel
 - tussenkopjes
 - illustraties
 - lettertypes
 - tekst- en alinea-indeling
4. het schrijfdoel van de auteur aangeven:
 - informatie verstrekken
 - overtuigen
 - een mening geven
 - tot handelen aanzetten
 - amuseren
 - gevoelens oproepen / uitdrukken
5. een tekst indelen in betekenisvolle eenheden en de relaties tussen die eenheden benoemen.
6. van de kern van de tekst de verschillende deelonderwerpen beschrijven.
7. uit een tekst de betekenis afleiden van een voor de strekking van de tekst belangrijk woord, belangrijke woordgroep of zin.
8. een tekst samenvatten door het hoofdonderwerp en de hoofdgedachte ervan aan te geven.
9. op eenvoudig niveau verschillende tekstrelaties herkennen, zoals:
 - oorzaak - gevolg
 - doel - middel
 - algemene uitspraak - voorbeeld
 - tegenstelling
 - opsomming
 - voorwaarde
 - argumenten - conclusie
10. talige middelen herkennen die een schrijver hanteert om zijn of haar doel te bereiken, zoals overdrijving en spot.
11. een oordeel geven over de tekst en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens.

Spreek- en gespreksvaardigheid

Je kunt:

- strategieën hanteren ten behoeve van de spreek- of gespreksituatie:
 - het voorbereiden van de casus,
 - informatie verwerven,
 - de informatie bij de casus en leeslijst verwerken,
 - de informatie over de casus en leeslijst verstrekken,
 - reflecteren op de eigen deelname.
- compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer je eigen taalkennis tekortschiet:
 - omschrijvingen gebruiken,
 - parafraseringen gebruiken,

- non-verbale middelen benutten.
- het spreek-/luisterdoel in de situatie tot uitdrukking brengen:
 - informatie geven,
 - informatie vragen,
 - overtuigen,
 - een mening geven,
 - tot handelen aanzetten.
- het spreek-/luisterdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten publiek:
 - woordkeus,
 - intonatie,
 - tempo,
 - articulatie,
 - houding,
 - publiek,
 - directe omgeving,
 - instanties,
 - gesprekspartners met een hogere status.
- Het spreekdoel van anderen herkennen en de reacties van anderen inschatten.
- Het verschijnsel van in Nederland voorkomende taalvarianten herkennen en er in spreek- en gesprekssituaties op inspelen:
 - dialecten,
 - groepstalen,
 - talen van allochtone en andere minderheden,
 - Nederlands als standaardtaal.

Het betreft bij deze eindtermen spreek- en gesprekssituaties:

- Wanneer er sprake is van een monoloog met vragen en/of discussie erna voor een bekend publiek:
 - een persoonlijke belevenis navertellen,
 - een situatie beschrijven,
 - een uitleg geven,
 - een mening geven,
 - een boek of film bespreken,
 - verslag uitbrengen.
- wanneer er sprake is van een dialoog:
 - informatie vragen aan instanties, ook telefonisch,
 - een vraaggelicht houden met een bekende of onbekende.
- wanneer er sprake is van een polyloog:
 - deelnemen aan een groeps-, kring- of klassengesprek.

Fictie

Je kunt

- verschillende soorten fictiewerken herkennen;
- het denken en handelen van de personages in het fictiewerk beschrijven;
- de in het fictiewerk beschreven situatie onder woorden brengen;
- de relatie tussen het fictiewerk en de werkelijkheid toelichten;
- een persoonlijke reactie geven op een fictiewerk en deze toelichten met voorbeelden uit het werk;
- kenmerken van fictie in een fictiewerk herkennen met betrekking tot tijd, ruimte, opbouw en thema;
- relevante achtergrondinformatie verzamelen en selecteren;
- compenserende strategieën gebruiken wanneer je eigen taalkennis tekortschiet:
 - informatie afleiden uit de context;
 - vragen naar betekenis;
 - woordenboek gebruiken;

- een literatuurlijst samenstellen, waarin je verslag uitbrengt van en reageert op gelezen/bekeken fictiewerken.

Het betreft bij deze eindtermen fictiewerken als:

- (jeugd)roman
- novelle
- bundel korte verhalen
- gedichtenbundel
- film
- toneelstuk
- dagboek
- (auto)biografie
- roman gebaseerd op een waargebeurd verhaal

Vaardigheden in samenhang

Je kunt de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.

Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie

Je kunt zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken.

BIJLAGE 2 VOORWAARDEN LEESLIJST WERKEN

Het aantal titels voor TL-GL is gewijzigd ten opzichte van 2022.

De totale leeslijst voor vmbo TL-GL bestaat uit 6 titels.

Vanaf 2023 bestaat de leeslijst uit twee delen:

Deel 1: verplichte lijst.

Voor dit deel kies je minimaal drie boeken uit de verplichte lijst.

Deel 2: de vrije ruimte

Voor dit deel kun je drie titels kiezen uit onderstaand rijtje:

- maximaal één gedichtenbundel; voor je leeslijst selecteer je vijf gedichten;
- maximaal twee (auto)biografieën;
- maximaal twee waargebeurde verhalen;
- maximaal één dagboek;
- maximaal één verfilming of een toneelstuk van een oorspronkelijk Nederlands (jeugd)boek;
- je mag ook het boek van deze verfilming opnemen in de vrije ruimte, je gaat de werken dan vergelijken;
- maximaal twee vertaalde boeken;
- drie titels van de verplichte lijst.

De boeken in de vrije ruimte moeten door de bibliotheek zijn ingedeeld als C of als D-boek of als volwassenenliteratuur.

Let op: je mag maximaal één keer twee titels van eenzelfde auteur op de leeslijst hebben staan.

Tabel 3 Voorbeeld van een leeslijst met drie boeken, aangevuld met drie werken uit de vrije ruimte.

Voorbeeld leeslijst
boek uit de verplichte lijst
boek uit de verplichte lijst
boek uit de verplichte lijst
één gedichtenbundel
één roman gebaseerd op een waar gebeurd verhaal
één vertaald boek

Hoe bepaal je het niveau van een boek?

Om het niveau van een boek te bepalen gebruik je de website van de plaatselijke bibliotheek, bijvoorbeeld de [Bibliotheek Midden-Brabant](#) of [Bibliotheek Utrecht](#). Via de zoekbalk bovenaan de pagina zoek je het boek dat je zou willen lezen, bijvoorbeeld *No deal!* van Elle van den Bogaart. Klik in de zoekresultaten op het juiste boek. Je komt nu op de pagina van het boek zelf. Voor ons voorbeeld is dat [deze webpagina](#). Onderaan die webpagina zie je dat het boek in de kast 'Zwart Young: Lekker lezen D BOGA' te vinden is. De letter D betekent dat dit boek wordt ingeschaald als een D boek; dus akkoord voor de leeslijst. Niveau C en D zijn akkoord voor de vrije ruimte.

Dyslexie

Het raadplegen van luisterboeken als hulpmiddel is toegestaan. Deze luisterboeken kun je raadplegen via de app van de Bibliotheek. Daarnaast staan er op Spotify en YouTube enkele luisterboeken. De betaalde app Storytel biedt ook toegang tot luisterboeken. Als jijzelf of jouw school een account heeft bij PassendLezen.nl, kun je daar ook gebruik maken van luisterboeken. Zij bieden ook 'combi-/karaokelezen' aan, dat luisteren en lezen tegelijkertijd is.

Kandidaten met een dyslexieverklaring kunnen binnen de *vrije ruimte* kiezen voor publicaties van de uitgeverij Eenvoudig Communiceren.

Meenemen en ook opsturen

Je neemt een exemplaar van je leeslijst op papier mee naar het mondeling college-examen.

De lijst gelezen werken moet je ook [opsturen](#).

Op de lijst vermeld je per gelezen werk:

- de schrijver,
- de titel,
- het jaar van eerste publicatie,
- het aantal bladzijden,
- als je een gedichtenbundel hebt gekozen in de vrije ruimte, neem je van de vijf (of meer) gekozen gedichten de teksten uitgeprint mee naar het mondeling college-examen.

OPSTUREN

Je stuurt *op papier in tweevoud* vóór 1 april 2023:

- het voorblad
- de lijst met gelezen werken
- indien gekozen, ook de teksten van de vijf geselecteerde gedichten geprint op papier.

naar:

DUO staatsexamens vo

Postbus 30158

9700 LK Groningen

Gebruik het [voorblad](#) voor het noteren van jouw gegevens.

Neem contact op met Examendiensten van [DUO](#) als je na drie weken nog geen ontvangstbevestiging hebt ontvangen. Als je geen lijst van gelezen werken hebt opgestuurd, ontvang je geen oproep voor het mondeling examen van dit vak.

Bovenstaande regeling geldt alleen voor reguliere staatsexamenkandidaten. Kandidaten uit het vso sturen de lijst niet op, maar hebben die wel op school klaarliggen, uiterlijk op 1 april.

Je mag, nadat je de lijst al hebt opgestuurd, één titel vervangen door een andere titel. Voorwaarde is wel, dat je de gewijzigde lijst op de dag van het examen uiterlijk om 9.30 uur *in tweevoud* inlevert bij het secretariaat. Wie geen gewijzigde lijsten inlevert wordt geëxamineerd aan de hand van de lijst die hij vóór 1 april heeft ingestuurd.

BIJLAGE 3 VOORBLAD

Leeslijst

Nederlandse taal

staatsexamen vmbo tl-gl

(inzenden vóór 1 april 2023)

Persoonsgegevens

Voornaam en achternaam:

Examen Dienst (ED)-nummer:

BIJLAGE 4 VERPLICHTE LIJST LEESBOEKEN

Van onderstaande lijst kies je minimaal drie titels.

Daarnaast kun je voor het onderdeel 'vrije ruimte' ook gebruik maken van deze lijst. Je kiest dan uit deze lijst nog drie titels. De titels op deze lijst mag je dus ook lezen in plaats van andere werken (zoals een waargebeurd verhaal of een gedichtenbundel) te kiezen in de vrije ruimte.

Titels die op deze lijst (2023) niet voorkomen, maar wel op de lijst van 2022 stonden, zijn ook toegestaan. Dit is een tegemoetkoming aan kandidaten die in het voor-examenjaar zijn begonnen met lezen.

Als er titels zijn die in het volgende examenjaar niet meer op de verplichte lijst staan, is dat aangegeven in de lijst. Deze titels zijn dan nog wel toegestaan in de vrije ruimte.

Tabel 4 overzicht van auteurs en titels

Achternaam	tussen voegsel	Voornaam	Titel	Jaar van publicatie
Abbema	van	Hinke	Door jou ben ik mij	2019
Ahmed		Samira	Ingesloten	2019
Arden		Katherine	De beer en de nachtegaal 1-2-3	2017
Atangana Bekono		Simone	Confrontaties	2020
Bakhuis		Daniëlle	De executie	2019
Bakhuis		Daniëlle	Clownsnacht	2019
Bakhuis		Daniëlle	De laatste uren van Josephine Donkers	2021
Barth		Erna	Lef	2019
Beerten		Els	Allemaal willen we de hemel	2008
Beirs	van	Pat	Jonkvrouw	2017
Boonstoppel		Astrid	Dit is hoe het ging	2019
Bos		Tamara	Kapsalon Romy	2016
Boudou		Khalid	Iedereen krijgt klappen	2013
Boudou		Khalid	Pizza maffia slaat door	2019
Boudou		Khalid	Pizzamaffia	2007
Bout-Monteau		Anja	Hoe zuur is suiker	2018
Broeck	van den	Laure	Dansen in diep water	2018
Brokers		Wendy	De laatste halte	2018
Brooks		Kevin	Hondenjongen	2019
Burgers		Eva	Complot	2018
Burgers		Eva	Wanhoop	2019
Cauteren	van	Hilde	Het sleutelbeengebbaar	2020
Cazemier		Caja	Roes	2019
Cazemier		Caja	Blauwe dagen	2020
Cazemier		Caja	Vuurspuwen	2021
Ceyssens		Bes	De laatste dans	2019
Chabot		Splinter	Confettiregen	2020
Charlotte		Beau	Als ik er niet meer ben	2020
Claes		Jo	Niet voor mietjes 1 - 2 - 3	2016
Collins		Suzanne	De ballade van slangen en zangvogels	2020
Crossan		Suzanne	Een	2015
Crossan		Sarah	Toffee	2019
Darbon		Mel	Rosie hartje Jack	2020

Descamps		Luc	Gewoon verliefd	2019
Dowswell		Paul	Wolfskinderen	2018
Dunlap		Shannon	Izzy + Tristan	2019
Durie		Tom	Sam	2020
Eynde	van den	Bjorn	De slavenocht	2019
Fisscher		Tiny	Romeo en Julia	2018
Fisscher		Tiny	Dat stomme boek	2013
Funke		Cornelia	Pan's labyrint	2019
Galiano		Enrico	De bijzondere woorden van Gioia	2019
Galiano		Enrico	Sterker dan elk afscheid	2020
Galidi	al	Rodaan	Hoe ik talent voor het leven kreeg	2016
Geldof		Wilma	Het meisje met de vlechtjes	2018
Geldof		Wilma	Elke dag een druppel gif	2017
Geleyn		Frank	Game over	2019
Gielen		Mirjam	Grondvuur	2019
Glaser		Martine	Mij pak je niet	2019
Gratz		Alan	Erecode	2018
Gratz		Alan	Vluchteling	2017
Groen		Hendrik	Pogingen iets van het leven te maken	2014
Hanegreefs		Luc	Volle Maen	2018
Hanegreefs		Luc	Vreemdeling	2021
Heide	de	Monique	Verdwenen woorden	2019
Hermans		Iris	Festival	2019
Hildebrand		Mirjam	Gruwelijk spel	2019
Hooijmeijer		Olof	Rechercheur Verschoor en de misdaad	2018
Huff		Philip	Dagen van gras	2009
Jansen		Sophie	Volg me	2019
Jansen		Sophie	Weg van jou	2020
Jensen		Stine	De verleiding	2019
Jong	de	Simone	Bitterzoet (129 pag)	2011
Jonge	de	Tanja	Syntopia	2019
Jonge	de	Tanja	De moord op Queen-T	2019
Jonge	de	Tanja	Body Hack	2021
Kamphuis		Martine	Dit mag niemand weten	2020
Khorrām		Adib	Darius de Grote is niet oké	2019
Koch		Herman	Het diner	2009
Kock	de	Kaat	Niets om het lijf	2018
Kock	de	Kaat	Wie denk je welk dat je bent?	2019
Kollaard		Sander	Uit het leven van een hond	2019
Kolosowa		Wlada	Het Leningrad-dieet	2019
Kort	de	Koen	Mijn held, de moordenaar	2019
Koster		Susanne	Oneindigheidstrilogie	2017
Kriske		Kate	Vic Falls Missions 1 - 4	2016
Lanen		Pepijn	Naamloos	2016
Letterie		Martine	We blijven bij elkaar	2020
Lindelauf		Benny	Hele verhalen voor eenhalve soldaat	2020
Lippincott		Rachel	Vijf stappen van jou	2019
Maaskant		Saskia	Meerminnen verdrinken niet	2020
Mafi		Tahereh	Een bijna eindeloze afstand	2018

McManus		Karen	Twee kunnen een geheim bewaren	2019
Meijer		Marissa	Iko 1 -2	2017
Meijer		Cis	Knock-out	2018
Meijer		Cis	Dark mind	2019
Meinderts		Koos	De zee zien	2015
Mellink		Jennefer	Vermoorde onschuld	2018
Mellink		Jennefer	Opgepast!	2020
Mierswa		Anne	Instagirl	2019
Mijnders		Hans	Klem	2018
Mijnders		Hans	Jij bent mijn vader niet	2018
Moeyaert		Bart	Tegenwoordig heet iedereen sorry	2018
Molemaker		Rom	Apollo's ondergang	2019
Moon		Sarah	Merel	2018
Morshuis		Marloes	De schaduwen van Radovar	2018
Morshuis		Marloes	Quotum - Project Z	2020
Morshuis		Marloes	Borealis	2016
Moskowitz		Hannah	Gena & Finn	2018
Mous		Mirjam	Het Eos-project	2017
Mous		Mirjam	H@ck - Deel 1 en 2	2019
Mous		Mirjam	Girl 6	2021
Nelen		Marleen	Hertz	2015
Nelen		Marleen	Alles wat licht is	2019
Nielsen		Susin	Het ongemakkelijke dagboek (-)	2018
Nielsen		Susin	Adres onbekend	2019
Niemeijer		Martijn	Otis	2017
Nieuwenhof	van den	Juultje	After dark	2019
Nijkamp		Marieke	54 minuten	2016
Nijkamp		Marieke	Zelfs als we zwijgen	2020
Niven		Jennifer	Ademloos	2021
Noort		Selma	Stiefkind	2013
Orie		Rima	De zwendelprins	2019
Otten		Marloes	Blijf nog even	2018
Pauw		Marion	Stief	2019
Peeters		Beatrijs	Puin	2020
Pelgrim		Mijke	Dex, over school en andere ellende	2017
Pelgrim		Mijke	Dex, over vrienden en andere bagage	2018
Pelgrim		Mijke	Dwarsloper	2021
Pool		Joyce	Het kompas	2018
Postema		Maria	Het oog van de dageraad	2019
Postema		Maria	Frankenstein	2019
Poznanski		Ursula	Erebos ontwaakt	2020
Praag	van	Anna	Hoe groot is de liefde	2018
Quick		Matthew	De derde persoon	2019
Remmerts de Vries		Daan	Geest	2017
Reynolds		Jason	67 seconden	2018
Reynolds		Jason	Echte Amerikaanse jongens	2019
Reynolds		Jason	Toen ik de sterkste was	2020
Rienstma		Emke	Het spel	2020
Rijckeghem	van	Jean Claude	IJzerkop	2019

Romeijn		Afke	Concept M	2018
Rood		Lydia	Niemand's meisje	2017
Rood		Lydia	Blauwtje	2019
Rood		Lydia	Ali's oorlog	2014
Ruggenberg		Rob	Offerkind	2020
Ruggenberg		Rob	Piratenzoon	2017
Russo		Meredith	Birthday	2019
Samson		Gideon	Eilanddagen	2016
Samson		Gideon	Zwarte zwaan	2012
Sassen		Erna	Er is geen vorm waarin ik pas	2017
Sassen		Erna	Zonder titel	2021
Sassen		Erna	Dit is geen dagboek	2009
Schmitz		Jowi	Weg	2016
Simoen		Jan	Slecht	2007
Sepetys		Ruta	Zout van de zee	2016
Sepetys		Ruta	Stilte heeft een eigen stem	2020
Sharon		Pamela	De geur van groen	2019
Sharpe		Tess	Mijn vele gezichten	2021
Silvera		Adam	Op het einde gaan ze allebei dood	2018
Slee		Carry	#Laatste vlog	2017
Slee		Carry	Fake	2021
Slegers		Marlies	Back pack	2019
Slegers		Marlies	#sweetsixteen	2018
Slegers		Marlies	Grenzeloos	2020
Soes		Jelmer	Lichaam van licht	2017
Sprikkelman		Esther	Bijenvader	2017
Spruit		Hilde	Versijningen	2020
Steeg	van de	Hanny	Uitdaging voor Paola	2018
Sterck	de	Marita	Duivelskruid	2018
Sterck	de	Marita	Mirakel	2021
Stewart		Erin	Het vuur in mij	2019
Stoffels		Maren	Ik moet dit doen	2020
Stoffels		Maren	Lock down	2021
Stoffels		Maren	Escape room	2018
Stone		Adrian	Magycker	2016
Stone		Nic	Zij en ik	2018
Stone		Nic	Wat zou Martin doen?	2019
Stroobant		Wendy	Koorddansen	2019
Swagerman		Nadine	Een waarheid	2018
Tardio		Natasza	Moordgeheim	2019
Tardio		Natasza	TBS	2020
Tegenbosch		Buddy	Oog om oog	2015
Tegenbosch		Buddy	Pokerface	2012
Tegenbosch		Buddy	Mijn nacht met Vedder	2021
Thijssen		Chinouk	Dance or die (trilogie)	2018
Thijssen		Chinouk	Je hebt één nieuwe volger	2020
Thomas		Angie	Niet te stoppen	2019
Thomas		Angie	De roos uit het beton	2021
Tongeren	van	Carlie	Heerestraat & Rozenlaan	2018
Tongeren	van	Carlie	Het meisjesmanifest	2019
Velde	van de	Jacodien	Wat je zegt, zie je zelf	2020

Vendel	van de	Edward	Het kankerkampioenschap voor junioren	2015
Visser		Derk	Drama Queen	2019
Vlieger	de	Evelien	Wish you were here	2018
Vlieger	de	Evelien	Getekend	2015
Vos	de	Danny	Schroot	2017
Vos	de	Danny	De onbekende	2020
Vries	de	Joany	Verschijning	2018
Wallis de Vries		Mel	Pijn	2017
Wallis de Vries		Mel	Zwijg	2019
Wallis de Vries		Mel	Vervloekt	2019
Walraven		Esther	Voor Yasmin	2021
Watson		Renée	Stukjes van mezelf	2019
Wiel	van der	Rein	Amir	2019
Winkel	van	Joke	Dit blijft mijn geheim	2018
Woltz		Anna	De tunnel	2021
Woltz		Anna	Honderd uur nacht	2014
Woltz		Anna	Meisje van Mars	2011
Woodrow		Margje	Snitch	2018
Woodrow		Margje	Buitenspel	2019

BIJLAGE 5 DE VRIJE RUIMTE

TOELICHTING

Om te controleren of de boeken akkoord zijn voor de leeslijst kun je de titel van het werk op de website van de plaatselijke bibliotheek opzoeken. Boeken die de bibliotheek plaatst bij romans en literatuur voor volwassenen zijn altijd akkoord. Boeken die de bibliotheek Young Adult noemen zijn akkoord als het werk een C of D niveau heeft.

Meer uitleg in Bijlage 2 bij: [Hoe bepaal je het niveau van een boek?](#)

Een titel kiezen

Om je op weg te helpen met het kiezen van werken die binnen de vrije ruimte zijn toegestaan geven we hieronder een aantal tips. Je bent niet verplicht om andere boeken op je literatuurlijst te zetten dan boeken die op de verplichte lijst staat. Een lijst met vier titels van de verplichte lijst is akkoord.

Tips

Waargebeurde verhalen

De [serie slash](#) zijn allemaal boeken die gebaseerd zijn op waargebeurde verhalen. Deze zijn te lenen bij de lokale bibliotheek.

Andere fictieboeken dan van de verplichte lijst:

Lesboeken

In de lesboeken van verschillende uitgeverijen worden fictiewerken genoemd en er zijn fragmenten te lezen. De werken die genoemd worden in de lesboeken van leerjaar 3 en 4 zijn akkoord voor de vrije ruimte. Als een werk alleen genoemd wordt in de boeken van leerjaar 1 en 2 voldoet deze niet.

Jonge Jury

Ieder jaar maakt de Jonge Jury een groslijst van nieuwe boeken die uitkomen en uit zijn gekomen. Elf hiervan worden geselecteerd als leestip. De groslijst is te raadplegen via de website van de [Jonge Jury](#).

Lezenvoordelijst.nl

Op de website van lezen voor de lijst staan heel veel boeken ingeschaald op leesniveau. De boeken die op deze website genoemd worden, zijn akkoord voor de leeslijst.

Leesadviezen.nl

Deze website schaaft boeken in op leesniveau. De boeken op deze website vanaf niveau 2 zijn akkoord voor de leeslijst.

Pratenoverfictiefragmenten.nl

Deze website biedt fragmenten van boeken aan met opdrachten. Je kunt de fragmenten gebruiken om te beoordelen of dit een boek is dat je zou willen lezen.

Gedichtenbundel

In de lesboeken die gebruikt worden op scholen worden ook vaak gedichten besproken. Je kunt de gedichtenbundels die hierin genoemd worden ter inspiratie voor de vrije ruimte gebruiken.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

[cvte.nl](https://www.cvte.nl)

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

 Centrale Eindtoets primair onderwijs: de eindtoets die de overheid aanbiedt aan leerlingen uit groep 8. De uitkomst is een advies voor het best passende brugklatype. [Centraleeindtoetspo.nl](https://www.centraleeindtoetspo.nl)

 Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs. [Examenblad.nl](https://www.Examenblad.nl)

 Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen. [Staatsexamensvo.nl](https://www.Staatsexamensvo.nl)

 Centrale examens middelbaar beroeps-onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma. [Examenbladmbo.nl](https://www.Examenbladmbo.nl)

 Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding. [Staatsexamensnt2.nl](https://www.Staatsexamensnt2.nl)